

A B C D E F G H I J K L Ł M N O P R S T U V W X Y Z

Nr

16261
WIELKOPOLSKIE

1. Obiekt

WODOCIĄGOWA WIEŻA CIŚNIENIA - Komunalna

2. Czas powstania

1908

3. Miejscowość

ŚREM

4. Adres ul. Mickiewicza

nr hipoteczny

5. Przynależność administracyjna

województwo poznańskie

gmina Śrem

6. Poprzednie nazwy miejscowości

Schrimm

7. Przynależność administracyjna

przed 1 VI 1975

województwo poznańskie

powiat Śrem

8. Właściciel i jego adres

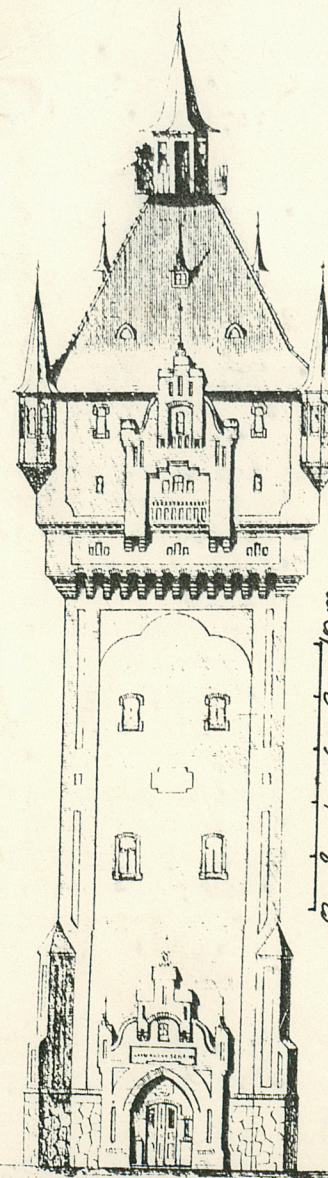
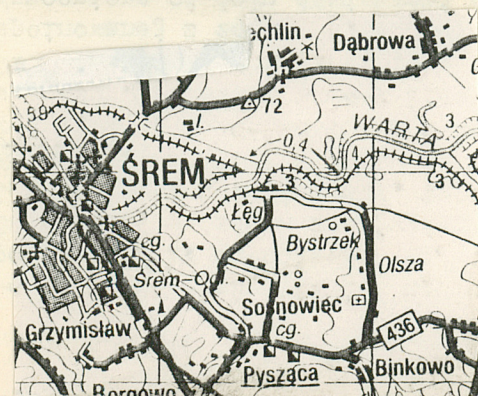
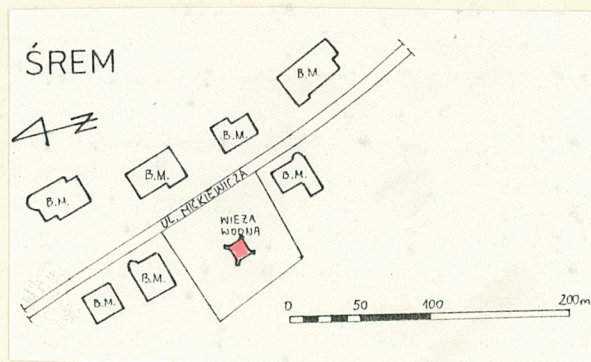
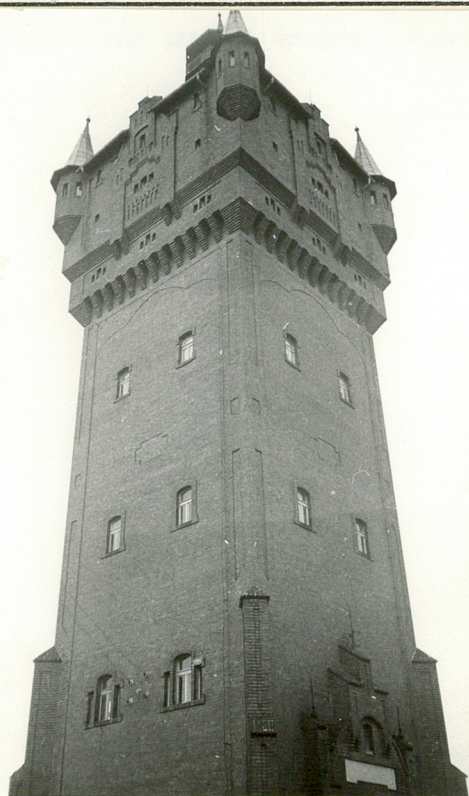
Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Śremie, ul. Franciszkańska 8,
tel. 30-131

9. Użytkownik i jego adres

Zakład Wodociągów i Kanalizacji,
Śrem, ul. Franciszkańska 8,
tel. 30-131

10. Rejestr zabytków

Nr 2002/A data 21.05.1985

Wodociągowa wieża ciśnień usytuowana w odległości ok. 2 km od stacji uzdatniania wody i przepompowni /ul. Franciszkańska/ oraz w odległości ok. 300 m. od nowej przepompowni przy ul. Zamenhofs, w jednym z najwyższych punktów miasta.

Złożona jest z fundamentu, trzonu, głowicy kryjącej zbiornik wody.

Materiał. Fundament murowany z cegły ceramicznej /do poz. - 2,6 m/. Grubość ławy 1,17 m, wyżej 1,04 m. Trzon murowany z cegły klinkierowej, spoinowanej z zewnątrz, tynkowanej i bielonej wewnątrz. Podstawa trzonu licowana kamieniem polnym, spoinowanym zaprawą cementowo-wapienną. Głowica w konstrukcji szkieletowej, drewnianej z wypełnieniem murowanym z cegły klinkierowej, spoinowanej z zewnątrz, tynkowanej i bielonej od wewnątrz. Podstawa głowicy murowana z cegły. Wzmocniona od dołu dźwigarami stalowymi położonymi horyzontalnie, wysuniętymi poza plan trzonu; podobnie wzmocniono podstawę głowicy niżej, na wysokości gzymsu arkadkowego. Podobnie rozwiązano posadowienie narożnych wieżyczek głowicy - dźwigarami stalowymi skrytymi w licu muru podstawy. Ściany wieżyczek w konstrukcji drewnianej, szkieletowej, wypełnionej cegłą klinkierową. Dach w konstrukcji drewnianej, krokwiowo-płatwiowej, odeskowanej, krytej dachówką ceramiczną. Na szczycie dachu świetlik/wywietrznik w postaci rotundy otoczonej pomostem ze stalową balustradą. Pomost drewniany, kryty blachą ocynkową. Rotunda w konstrukcji drewnianej, odeskowanej. Strome dachy narożnych wieżyczek oraz centralnej rotundy kryte blachą. Zbiornik wody stalowy, nitowany, wsparty na pierścieniu stalowym, posadowionym na innym z piaskowca obiegającym koronę trzonu. Strop podzbiornikowy masywny, betonowy na szynach stalowych z posadzką cementową, wtórnie wyłożoną blachą stalową, ocynkową. Na wysokości posadowienia dna zbiornika pomost roboczy-obejście wsparty na konstrukcji mieszanej: stalowo-drewnianej, z posadzką cementową. Górny pomost roboczy w konstrukcji drewnianej. Układ krzyżujących się belek wiąże pomosty robocze ze ścianą osłonową zbiornika, zbiornikiem i dachem czyniąc ustrój nośny głowicy stabilnym. Komunikacja pionowa do stropu podzbiornikowego schodami stalowymi z poręczą stalową, zabiegowymi. Podesty drewniane, wsparte na stalowych szynach. Na pierwszy pomost roboczy prowadzą schody drewniane, policzkowe. Na górny pomost - drewniane schody drabiniaste. Podobne wyżej do górnej krawędzi zbiornika. Do wieżyczki szczytowej /rotundy/ prowadzą dalej drewniane schody zabiegowe. Dostęp do narożnych wieżyczek z pomostu górnego. Stolarka okienna trzonu i głowicy drewniana. Drzwi wejściowe pierwotnie drewniane, obecnie stalowe, dwuskrzydłowe. Posadzka przyziemia cementowa.

Plan. Trzon wsparty na planie kwadratu, z zewnątrz o boku 8,5 m, wewnątrz - 6,96 m. Głowica również na planie kwadratu, z zewnątrz o boku 10,10 m /grubość ściany osłonowej 0,24 m/. Cała przestrzeń trzonu wykorzystana dla prowadzenia rurociągów i komunikacji pionowej. Strop podzbiornikowy służy do obsługi zbiornika i komunikacji na pomosty robocze.

Bryła. Wieża niepodpiwniczona, 1-kondygnacyjna. Trzon prostopadłościenny. W partii podstawy - do wys. 7,5 m. narożne przypory. Głowica o podstawie płaskiej, na planie kwadratu, z narożnymi wieżyczkami wieńczonymi ostrymi 8-połaciowymi dachami. Wieżyczki na planie 8-kąta foremego nadwieszane poza obrys bryły głowicy. Dach 4-połaciowy, łamany, w kształcie stożka ściętego, wieńczony 8-boczną rotundą z ostrym, 8-połaciowym dachem wieńczonym szpicem /odgromnikiem/. W połaciach dachu po 1 lukarnie wieńczonych 4-połaciowym ostrym dachem ze szpicem. Także po 2 lukarny kryte kolebkowo. Wysokość trzonu 25,0 m. Całkowita wysokość wieży 43,7 m.

Elewacje. Symetryczne, osiowe. Podstawa trzonu w kamieniu spoinowanym, trzon w cegle klinkierowej spoinowanej, podobnie głowica. Przypory podstawy w cegle spoinowanej. W narożach trzonu ceglane lizeny. Gzymsy ceglane: kostkowe-schodkowe i arkadkowe oraz opaski, szczególnie bogate w partii głowicy. Podstawa głowicy z szerokim gzymsem arkadkowym z kroksztynami. Na elewacjach głowicy powtórzono motyw portalu wysuniętego z bryły wieży, wspartego na arkadkowym gzymsem ceglany. Szeroko stosuje się motyw narożnych wieżyczek, mansard wieńczonych ostrymi dachami. Oparto się na różnicowanych kształtach okien z ceglanymi nadprożami, prostokątnymi, wieńczonymi lukarnami bądź formami półeliptycznymi. Stosuje się ceglane blendy, okna pojedyncze, biforia i triforia. Przydaje to wieży bogactwa detalu.

Na przełomie XIX/XX w. mieszkańcy Śremu czerpali wodę ze studni kopanych. W mieście funkcjonowało ok. 70 studni publicznych i ok. 70 prywatnych. Jakość wody była zła. Z tych też m.in. względów władze miasta zdecydowały się na budowę wodociągu centralnego. Opracowanie projektu i realizację zlecono inż. cywilnemu Xavierowi Geisler z Poznania - właścicielowi firmy budującej zakłady wodociągowe. Wiosną 1908 r. rozpoczęto budowę zakładu obejmującego studnie głębinowe przy ul. Farnej, stację uzdatniania wody i przepompownię przy ul. Franciszkańskiej oraz wodociągową wieżę ciśnień przy ul. Mickiewicza a także sieć obejmującą miasto na prawym brzegu Warty. System ten sukcesywnie w XX w. rozbudowywano. Współcześnie miasto dzieli się na 3 strefy zasilania. Z przepompowni na Franciszkańskiej tłoczy się wodę do I strefy. Równocześnie zasila się zbiornik wody czystej strefy II i podobny /ziemny/ III - lewy brzeg Warty. Przy ul. Zamenhofs zbudowano współcześnie nową przepompownię. Tłoczy ona wodę ze zbiornika ziemnego do strefy II. Nadmiar wody gromadzi historyczny zbiornik wieżowy. SUW i przepompownię na Franciszkańskiej wielokrotnie rozbudowywano i modernizowano. Jej wyposażenie pochodzi obecnie z lat 60/80-tych XX w. Proces przemiany technologii czytelny jest tutaj w architekturze, która utrzymała relikty pierwotnej /w bryle, elewacjach/. Formę oryginalną utrzymała wieża ciśnień. Architekt nawiązał do wzorców ikonograficznych średniowiecznego budownictwa obronnego, realizując monumentalne dzieło, swobodnie przetwarzające jego historyczne formy, bliskie "romanizmowi". Język "Rundbogenstil" zdawał się wówczas pozostawać właściwym dla architektury przemysłowej. W tej konwencji kształtowano wieżę śremską, interesującą jako sztandarowy przykład historyzmu architektury wodociągowej, nie pozbawionej przy tym i elementów właściwych secesji.

<p>14. Kubatura ok. 1800 m³</p> <p>pojemność zbiornika 300 m³</p>	<p>15. Powierzchnia użytkowa pow. zabudowy ok. 82 m²</p> <p>pow. użytkowa ok. 100 m²</p>	<p>16. Przeznaczenie pierwotne Wodociągowa wieża ciśnień</p>	<p>17. Użytkowanie obecne Wodociągowa wieża ciśnień</p>
<p>18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja</p> <p>Prace ogranicza się do okresowych przeglądów i konserwacji zbiornika, przewodów wodociągowych, zaworów, substancji budowlanej. Nie ingeruje się przy tym w oryginalny plan, bryłę, detal elewacji. W drugiej połowie lat 80-tych XX w. /od 1986 r./ podjęto szereg prac w wyniku których wieża odzyskała dawną świetność. Położono nowe tynki wewnętrzne, wykonano prace malarskie /wewnętrzne/, poprawiono spoiny kamiennego cokołu /wypłukane/. Dokonano wymiany stolarki okiennej, wykonując nową wg. oryginalnych wzorów. Wymieniono rynny oraz szpic wieńczący budowlę. Dokonano również wymiany drewnianych podestów schodów. W nieustalonym czasie /zapewne po II wojnie światowej/ dokonano wymiany stolarki drzwiowej /wejście do wieży/, zastępując oryginalne dwuskrzydłowe drzwi drewniane - drzwiami metalowymi.</p>		<p>19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje)</p> <p>Fundamenty, trzon, ściana osłonowa zbiornika oraz dach /głowica/ i sam zbiornik wody w stanie bardzo dobrym. Stropy b. dobre. Elementy metalowe zakonserwowane powłokami malarskimi. Stolarka okienna bardzo dobra. Schody i podesty bardzo dobre. Instalacje sprawne.</p> <p>W głowicy widoczne uszkodzenia drewnianych belek szkieletu konstrukcyjnego. Zakres prac remontowych określić należy na podstawie ekspertyzy technicznej.</p> <p>Ekspertyzę mykologiczną wykonać należy również dla drewnianych schodów i podestów oraz podłóg szczytowej partii głowicy.</p>	
		<p>20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie <i>wpis do rej. zabytków</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Wykonać ekspertyzy techniczne drewnianych elementów konstrukcyjnych głowicy oraz schodów i podestów szczytowej partii głowicy. Określić zakres niezbędnych prac konserwacyjnych, - Sukcesywnie prowadzić konserwację elementów metalowych /zbiornik, schody, wsporniki podestów, etc. - Sukcesywnie, w razie wystąpienia braków, uzupełniać ubytki oszklenia okien. Dopuszczać możliwość wprowadzenia siatek zewnętrznych lub ~~folii~~ folii antywłamaniowych w oknach 2 dolnych kondygnacji. 	

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

- Baukonsens für Wasserwerk, 1908, w: Dział Techniczny ZWiK w Śremie
- Projekt architektoniczny wieży ciśnień z kwietnia 1908 r., w: ZWiK Śrem

22. Biblioteka

- S. Januszewski, Wodociągowe wieże ciśnień woj. poznańskiego. Studium historyczno-konserwatorskie, w: Sprawozdania BSiDZT S. Januszewski, Wrocław 1992, Nr 7, mmps.
- E. Grahn, Die Städtische Wasserversorgung im Deutschen Reiche, München/Leipzig 1898, T. I, s. 86

23. Źródła ikonograficzne i fotografia (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

- ...
- ...
- ...
- ...
- ...
- ...
- ...
- ...
- ...
- ...

24. Uwagi różne

25. Opracował

tekst dr Stanisław Januszewski 25.08.1992 r.

imię, nazwisko, data, podpis

plany, rysunki Xaver Geisler, Poznań 1908 - architekt, autor projektu

imię, nazwisko, data, podpis

zdjęcia fotogr. dr Stanisław Januszewski 25.08.1992 r.

imię, nazwisko, data, podpis

miejsce przechowywania negatywów archiwum autora

KARTA PO WYPEŁNIENIU PODLEGA OCHRONIE NA PODSTAWIE PRZEPISÓW PRAWA AUTORSKIEGO

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

27. Załączniki

Nr 1 - dokumentacja foto i dokończenie tekstu z rubr. 13

Nr 2 - dokumentacja rysunkowa wg projektu z 1908 r.

1. Miejscowość Ś R E M	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) Wodociągowa wieża ciśnień Komunalna	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) dokumentacja fotograficzna i dokończenie tekstu z rubr. 13
---------------------------	--	--

c.d. rubr. 13: Wydatny gzyms arkadkowy z kroksztynami oddziela trzon od głowicy. Wieża stanowiąc wyraźną dominantę krajobrazową zyskała szczególnie bogaty jej wystój, przywołujący skojarzenia z romantycznym zamkiem ducha wody. Rozbudowany detal, zwłaszcza w partii dachu, wprowadzenie tutaj stylizowanych wieżyczek i centralnej rotundy z pomostem zewnętrznym przydaje jej również funkcji wieży widokowej. W wystroju wieży dominuje klasyczny repertuar form charakterystycznych dla historyzmu, widoczny również np. w wieży ciśnień Kościana /woj. leszczyńskie/. W wieży śremskiej neoromański portal zyskuje łagodne, eliptyczne linie. Ten motyw powtórzono również w górnej partii trzonu oraz w podstawie lizen głowicy. Czytelne są tutaj wpływy secesji aczkolwiek w ogólnym obrazie utrzymuje kostium tradycyjny, odwołujący do wzorców bliskich romanizmowi.
Instalacje: Elektryczna /oświetleniowa/, sygnalizacyjna, odgromowa, wodna, kanalizacyjna. Na pomoście rotundy umieszczono antenę łączności radiotelefonicznej służącej potrzebom zakładu wodociągowego.

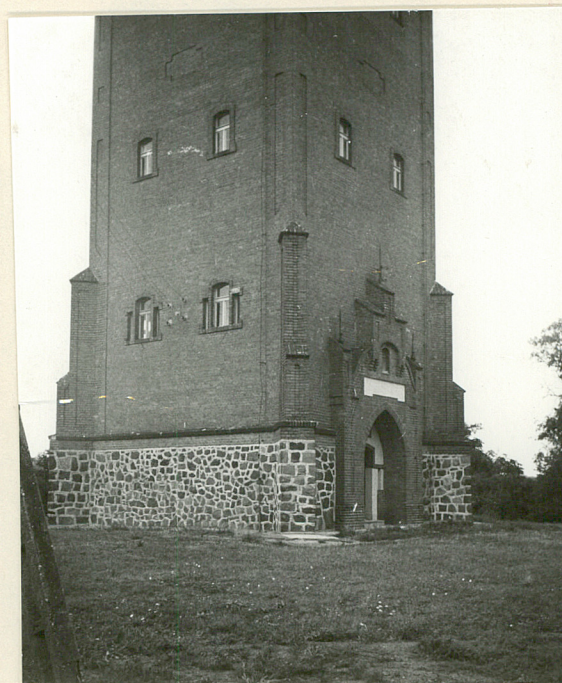
1. Podstawa trzonu wieży

2. Portal

VERTE!

Wkładkę założył: dr Stanisław Jamuszewski 25.08.1992 r.
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: archiwum autora

Wzór ODZ 1985

3. Stacja Uzdatniania Wody

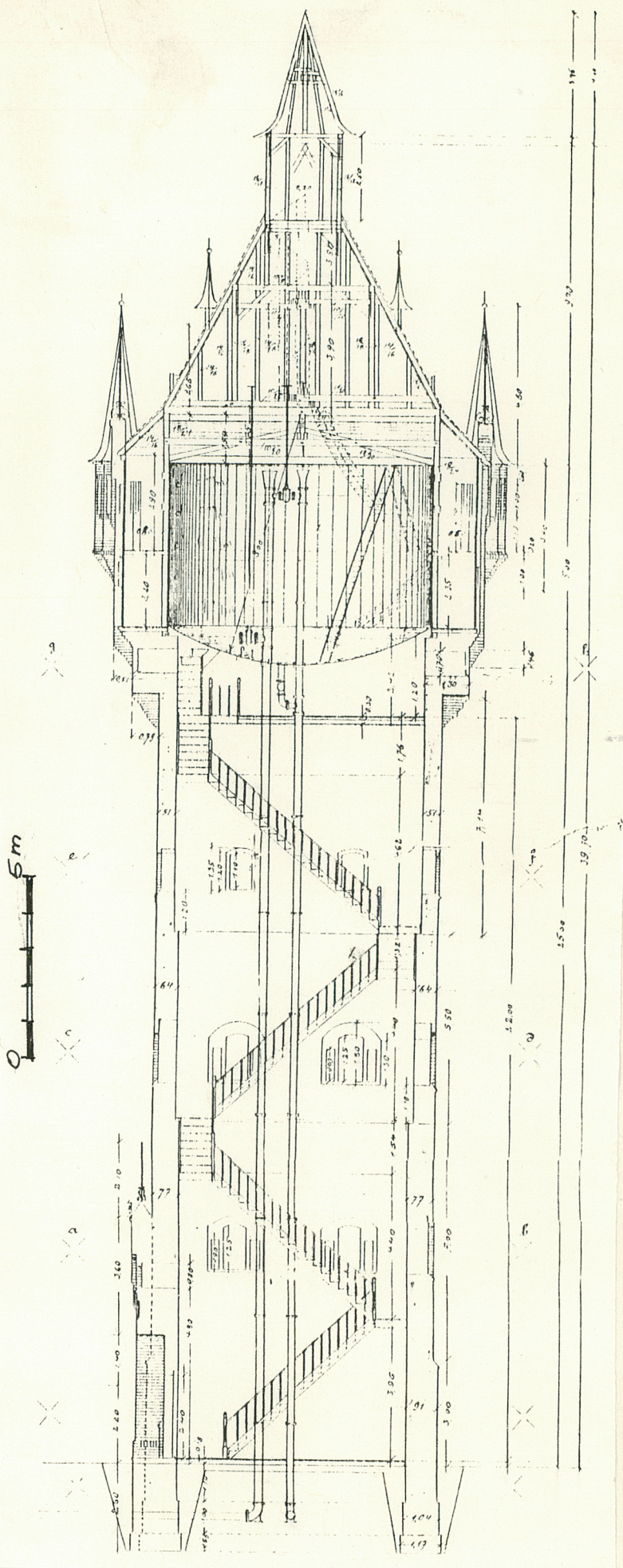
4. SUW. Elewacja frontowa od ul.
Franciszkańskiej

1. Miejscowość
S R E M

2. Nazwa obiektu i jego przeznaczenie
**Wodociągowa wieża ciśnień
Komunalna**

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
dokumentacja rysunkowa wg. projektu z 1908 r.

Fotokopia oryginalnego rysunku z projektu /1908/ - przekrój pionowy

VERTEI

- rzuty kondygnacji

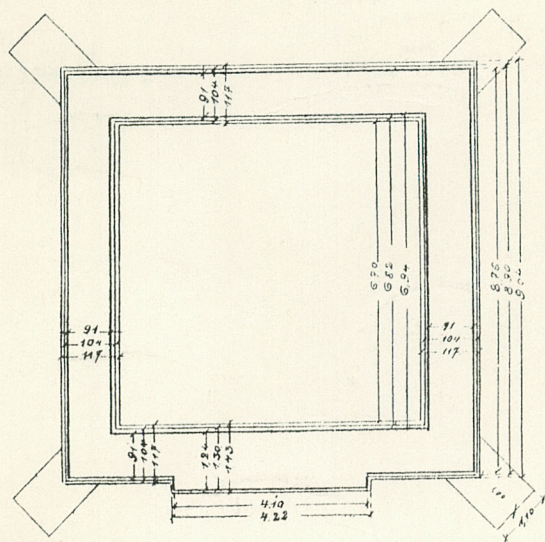
Wkładkę założył: **dr Stanisław Januszewski 25.08.1992 r.**

(imie, nazwisko, data)

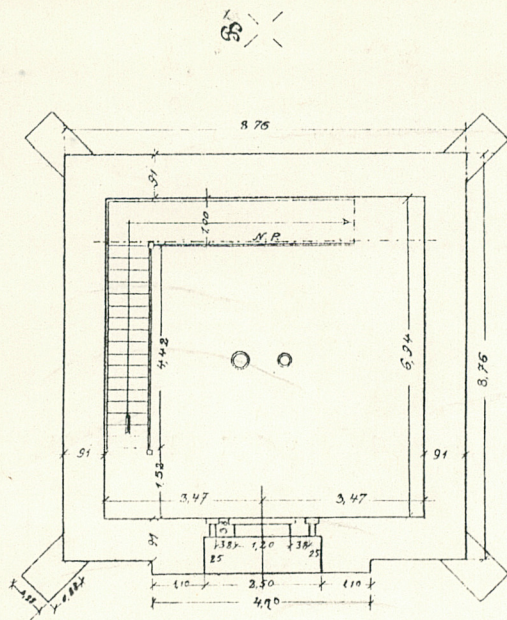
oryginał patrz rubr. 21

Miejsce przechowywania negatywów:

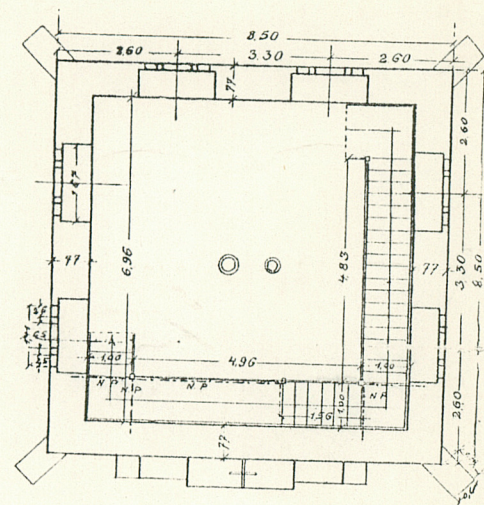

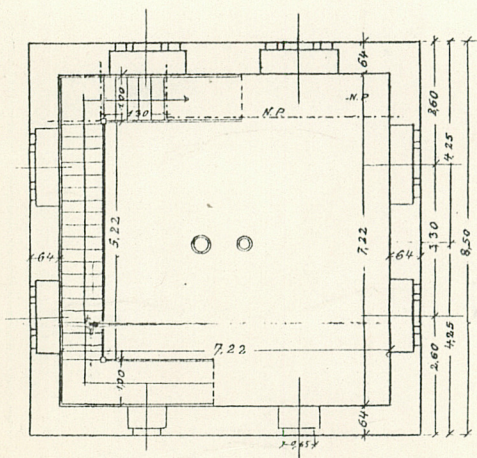
Grundriss der Fundamente.

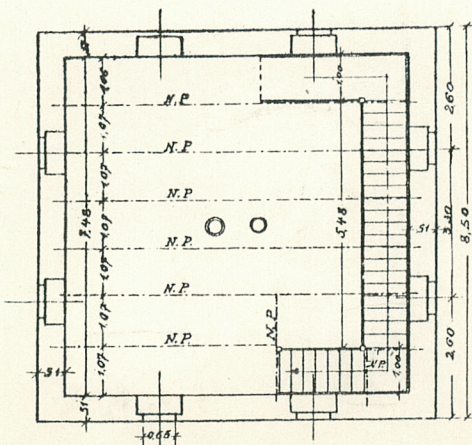
Schnitt durch das Sockelmauerwerk.

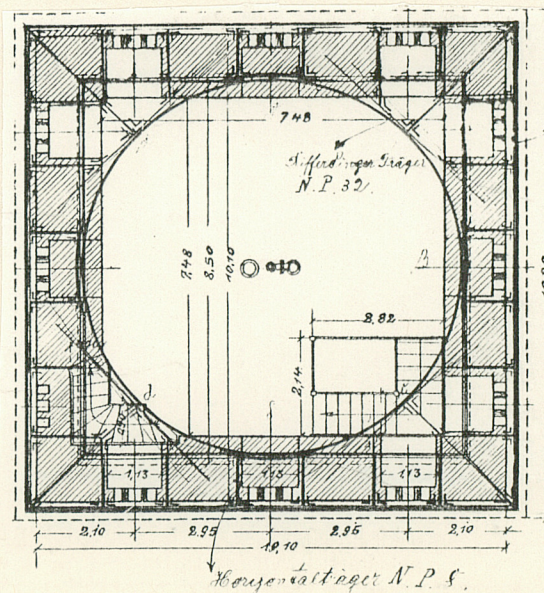
Schnitt in Höhe a.b.

Schnitt in Höhe z. d.

Schnitt in Höhe c. f.

Schnitt in Höhe g. h.

Horizontalt 0.9. 17. P. 15

↓ Horizontaler N. P. S.